

Talspråk, skriftspråk och grammatik

Om placeringen av adverbial i svenska

Av ADRIAN SANGFELT

Abstract

Sangfelt, Adrian, adrian.sangfelt@nordiska.uu.se, Senior lecturer, Department of Scandinavian Languages, Uppsala University: "Speech, writing and grammar. On the placement of adverbials in Swedish". *Språk och stil* NF 32, 2022, pp. 72–103.

There is a well-known tendency among the world's languages for adverbials to be placed on the same side of a verb as complements. Some linguists have even claimed that complex, head-initial adverbials (e.g. PPs) cannot immediately precede V in a strict VO language – most notably Haider (in press), who proposes the Left-Left Constraint to exclude structures where a head-initial adjunct immediately precedes a VP-internal main verb in VO languages.

In this paper, however, it is argued that the positional possibilities of adverbials in Swedish, a strict VO language, provide counter evidence to the Left-Left Constraint and similar restrictions on phrase structure. An empirical investigation, containing data from both spoken and written language of present-day Swedish, clearly shows that head-initial adverbials such as PPs can indeed immediately precede a VP-internal verb. The word order PP-V is certainly more frequent in a written, formal register than in spontaneous speech, and it is possible that comparable AdvPs are somewhat more frequent in a position preceding the main verb than PPs. All indications are, however, that these differences belong to the domain of usage rather than grammar.

Keywords: adjuncts, adverbials, VP word order, the Left-Left Constraint, spoken language, Swedish.

I modern svenska är bestämmningar i en verbfras vanligen postverbala: objekt och adverbial placeras efter det verb de bestämmer. Påståendet stämmer förstås för huvudsatser med finit huvudverb, där svenskans V2-egenskap gör att alla satsled, utom det som står i fundamentet, realiseras efter huvud verbet. I andra syntaktiska kontexter, exempelvis huvudsatser med finit hjälpverb och infinit huvudverb, står huvud verbet längre högerut i satsen. Även här brukar en bestämning placeras postverbalt, men situationen blir nu mer komplicerad.

Den forskning som presenteras här har möjliggjorts ekonomiskt tack vare generösa bidrag från Erik Wellanders fond och Gun Widmarks fond. För skarpsynta och hjälpsamma kommentarer på tidigare versioner av artikeln riktar jag ett stort tack till fyra anonyma referenter och redaktionen för *Språk och stil*. Jag tackar varmt även Matilda Edgren, för textkommentarer, hjälp med exempelmeningar och diskussion om artikelns ämne.

Nominalfrasobjekt står obligatoriskt efter huvud verbet (1a).¹ Till stor del är kravet detsamma (men jfr avsnitt 4.2) för adverbial som måste uttryckas för att argumentstrukturen ska bli fullständig – s.k. bundna adverbial (1b). Även fria adverbial, som inte realiseras av argumentstrukturella orsaker utan är optionella tillägg, står normalt efter verbet (1c). Men av (1c) framgår också att det finns variation mellan postverbal position och vad jag kallar för *medial* placering av adverbialet. Ett medialt adverbial står efter positionen för finita verb i huvudsatser, men före övriga verb.

- (1) a. Jag har (*min gamla mormor) **ringt** (min gamla mormor).
 b. Jag har (*på ett tråkigt samtal) **lyssnat** (på ett tråkigt samtal).
 c. Hon har (under kvällen) **tappat** bort sina nycklar (under kvällen).

SAG (del III s. 491 f.) framhåller att medial placering i varierande grad är möjlig för de flesta typer av fria adverbial i modern svenska. Benägenheten till medial placering påverkas dels av adverbialets syntaktiska och semantiska egenskaper, dels av satsens egenskaper i sin helhet (se vidare avsnitt 2). Dessutom anses medial placering i högre grad förekomma i skriftspråk än det gör i talspråk (SAG III s. 492, jfr även Jörgensen 1976 s. 114 f.).

Ur ett språktypologiskt perspektiv är det inte förvånande att postverbal placering av adverbial är det omarkerade alternativet i svenska. Det finns bland världens språk ett otvetydigt mönster av att objekt och adverbial placeras på samma sida om ett verb: VO-språk har adverbial efter och OV-språk adverbial före verbet (se Dryer 1992 s. 92 f.). Det anmärkningsvärda för svenskans del är snarare möjligheten att kunna placera fria adverbial före verbet. I själva verket har forskare argumenterat för att det finns en obrytbar restriktion som begränsar vilka adverbial som får placeras före ett huvudverb i VO-språk (se framförallt Haider u.u.; jfr även Haider 2013 s. 13 f. och Sheehan 2017 s. 149). Av restriktionen kan man bland annat predicera att adverbial i form av prepositionsfraser inte ska kunna placeras medialt (se vidare avsnitt 1.2). Det råder dock inga tvivel om att mediala PP-adverbial förekommer i svenska – se exemplet i (2a–b), tagna från Uppsala Nya Tidning 1 september 2020.

¹ I språkexempel markerar jag verb som inte står i V2-position med fetstil, och relevanta bestämningar med understreck. I avsnitt 1.2 används även markeringsystemet i nominalfraser, med substantiv i fetstil och bestämningar till dessa understrukna. Från och med avsnitt 2.2 kan ytterligare led stå i fetstil – som jag där utvecklar kan de då användas för att avgöra om en bestämning är postverbal eller inte.

- (2) a. Sett till statistiken har det från första maj (...) sålts ytterligare sju villor i Uppsala för över 10 miljoner kronor.
- b. Swedbank har efter penningtvättskandalen (...) återtagit förlorade kunder och marknadsandelar.

Satserna i (2a–b) och restriktionen mot (vissa) mediala adverbial i VO-språk kunde dock ses i ljuset av att ledföljden sägs vara typisk för skriftspråk snarare än talspråk. Ett allmänt accepterat antagande inom lingvistikens är att talspråk i alla tänkbara avseenden är det primära kommunikationsmediet (se t.ex. Linell 2005 s. 19–28). Mot denna bakgrund går det att ställa en generell fråga från en punkt där teoretisk grammatikforskning möter frågor om stil, kommunikationsmedium och språkbruk: är grammatiska mönster som uteslutande eller huvudsakligen förekommer i skriftspråk och inte talspråk en del av människors automatiserade grammatik?

Frågan om grammatik, talspråk och skriftspråk leder oss till artikelns tvåfaldiga syfte. För det första avser jag att visa hur kommunikationsmedium inverkar på placeringen av adverbial i förhållande till verb i svenska, med avseende både på kvantitet och på eventuella kvalitativa skillnader. För det andra kommer jag att försöka fastställa om medial placering av adverbial ska karaktäriseras som ogrammatisk, i de fall den ovan nämnda restriktionen säger att det ska vara så. Förhoppningsvis kan en sådan diskussion vara av relevans för en vidare fråga om hur grammatikteoretisk forskning kan förhålla sig till syntaktiska mönster som är skriftspråkspräglade.

Artikeln är upplagd på följande sätt: Efter denna inledning följer avsnitt 1, där jag introducerar den restriktion mot vissa mediala adverbial i VO-språk som jag utvärderar i artikeln. Dessutom redogör jag översiktligt för förhållandet mellan språkbruk i olika kommunikationsmedier och klargör vilken innebörd begreppet grammatik har i artikeln. I avsnitt 2 går jag igenom material och metod för artikelns empiriska undersökning, och undersökningen presenteras därefter i avsnitt 3. I avsnitt 4 diskuterar jag om det finns en kategorisk gräns för vilka adverbial som placeras medialt i spontant talspråk, och hur detta relaterar till frågan om mediala adverbial i en automatiserad grammatik. Artikeln sammanfattas kort i avsnitt 5.

1 Bakgrund

Mediala adverbial i modern svenska är på två olika sätt av grammatikteoretiskt intresse. Å ena sidan väcker de frågor om möjliga sätt att strukturera en verbfras i ett VO-språk. Å andra sidan väcker de frågor om vad skillnader mellan tal- och skriftspråk kan få för konsekvenser när vi analyserar ett språks strukturella egenskaper. I detta avsnitt utvecklar jag i tur och ordning dessa teman, efter några inledande terminologiska klargöranden. Avsnittet, liksom artikeln i sin helhet, är skriven utifrån den generativa grammatikens teoretiska utgångspunkter (se t.ex. Koeneman & Zeijlstra 2017 för en aktuell introduktion). Samtidigt strävar jag efter att inte försvåra framställningen med teknisk notation, och även efter att relatera ett generativt synsätt till begrepp inom traditionell grammatik. Min avsikt är att läsare utan djupare kunskap i den generativa begreppsapparaten ska kunna tillgodogöra sig artikelns innehåll.

1.1 Terminologi – bestämningar, komplement, adjunkter och adverbial

I artikelns inledning har jag talat om bestämningar, bundna och fria adverbial och objekt utan att explicit ange begreppens förhållande till varandra. Begreppet *bestämning* är i artikeln det mest allmänna, och inbegriper vad gäller verbfraser objekt, adverbial och predikativ. Till stor del motsvarar detta vad som avses med begreppet i SAG (III s. 253 ff.). Bestämningar indelas vidare i två kategorier beroende på om de är obligatoriska (ingår i verbets valens) eller optionella (inte ingår i verbets valens), alltså efter det kriterium vi använder för att skilja mellan bundna och fria adverbial (se SAG III s. 409 f.).

Fortsättningsvis undviker jag dock termerna bunden och fri, och skriver istället om *komplement* och *adjunkter* (jfr t.ex. Ernst 2002 s. 7 f.). Komplement och adjunkter kan syfta på alla typer av bundna respektive fria bestämningar – även sådana som finns i nominalfraser, vilket blir relevant i avsnitt 1.2. För verbfraser inbegriper komplement objekt, bundna adverbial och bundna predikativ, medan adjunkter inkluderar fria adverbial och fria predikativ. Det är dock svårt att upprätta en absolut gräns mellan komplement och adjunkter (se t.ex. Dowty 2003 för utförlig diskussion); jag återkommer i avsnitt 2.3 till frågan om hur kategorierna åtskiljs i den empiriska undersökningen.

Med distinktionen mellan komplement och adjunkt kan kategorin adverbial förefalla överflödigt i sammanhanget. Trots detta fortsätter jag att använda

begreppet när det är lämpligt. Jag ansluter mig då till hur SAG (III kap. 20) förstår adverbial, bortsett från att jag inte ser verbpartiklar som adverbiala (jfr s. 417 ff.). Begreppet adverbial avser då satsadverbial, adjunkter i en verbfras som inte är predikativ, och komplement som har formen av en prepositions- eller adverbfras (se framförallt s. 409 ff.).

1.2 Det grammatikteoretiska problemet

I artikelns inledning framhöll jag att flera forskare föreslagit att det i vissa språk finns en begränsning för vilka adverbial som får placeras före ett verb. Det klargjordes också att placeringen av adverbial tycks hänga ihop med ordningen av verb och objekt – restriktionen gäller på sin höjd i språk där objekt placeras efter huvudverb, alltså i VO- men inte i OV-språk. I detta avsnitt försöker jag så koncist som möjligt redogöra för den föreslagna restriktionen, och dess konsekvenser för placeringen av adjunkter i olika språk. Min utgångspunkt tar jag i vad jag betraktar som restriktionens tydligast artikulerade variant, vilken återfinns i Haider (u.u.).

Haider (u.u.) utgår i sin observation från engelska, ett språk där adjunkter vanligen kan föregå den överordnade frasens huvudord. Adjunkter i en nominalfras, exempelvis attributiva adjektiv, står i regel före det substantiv adjunkten bestämmer.² Även adjunkter i en verbfras, typiskt adverbial, har inte sällan möjlighet att placeras före huvudverbet. Trots detta är exemplen i (3a–b) inte grammatiska. I (3a) innehåller adjektivfrasen med huvudordet *good* både en framförställd och efterställd bestämning, och adjektivfrasen kan inte placeras före nominalfrasens huvudord *linguist*. I (3b) återfinns ett liknande adverbial med en efterställd komparationsfras (*than anyone else*). Inte heller här är det enligt Haider (u.u.) möjligt att placera hela adverbialet medialt. I (3a) behöver hela attributet placeras efter substantivet (se (3c)).³ I (3b) kan komparationsfrasen placeras längst till höger i satsen, medan övriga delar av adverbfrasen kvarstår (3d).

² Det är egentligen mindre självklart än jag här ger sken av att kalla attributiva adjektiv för adjunkter. Däremot är det givet att adjektiv inte är obligatoriska bestämningar i en NP på samma sätt som objekt i VP, vilket är det centrala i sammanhanget. Se vidare Sheehan 2017 s. 126 f. och där anförda referenser för kommentarer.

³ I både engelska och i andra språk finns ofta fler strategier än den i (3c) för att undvika exempel som i (3a) med led mellan adjektiv och substantiv. Se Sheehan 2017 s. 129–135 för en sammanfattning.

- (3) a. *a very good at math linguist
 b. *He has more carefully than anyone else analysed this problem.
 c. a linguist very good at math
 d. He has more carefully analysed this problem than anyone else.
 (efter Haider u.u. avsnitt 2)

Den restriktion som föreligger i engelska tycks bestå i att adjunktens huvudord (adjektivet/adverbet) måste realiseras precis före den överordnade frasens huvudord (substantivet/verbet) (se vidare Haider u.u.). En adjunkt före huvudordet kan alltså inte ha en efterställd bestämning.⁴ Formellt kan detta uttryckas som i (4a–b). (4a) säger att en fras XP inuti en attributiv adjektivfras inte får placeras mellan adjektiv och substantiv. I (4b) uttrycks samma sak för en adverbfras inuti en verbfras. Den strukturella parallellen mellan (4a) och (4b) är uppenbar.

- (4) a. $[_{NP} [_{AdjP} Adj (*XP)] N]$
 b. $[_{VP} [_{AdvP} Adv (*XP)] V]$

Åtminstone vad beträffar nominalfraser finns det gott om andra språk som fungerar på samma sätt som engelska. Sheehan (2017 s. 128–136) redogör för att strukturen i (4a) bland annat inte tillåts i nederländska, franska, portugisiska, finska, ungerska, persiska, turkiska och japanska (se även Greenberg 1963 vars 21:a universalie utesluter vissa instanser av (4a)). För svenskans del stämmer restriktionen väl överens med ledföljden i nominalfraser: bestämningar till adjektiv kan inte placeras mellan adjektivet och nominalfrasens huvudord, vilket t.ex. Delsing (1993 s. 82) visar med frasen i (5) nedan. Till bestämningar i svenska verbfraser återkommer vi strax.

- (5) *en stolt över sin insats försvarsadvokat

Det finns alltså tydlig evidens för att strukturen i (4) ovan är omöjlig i en rad språk – och inte bara i engelska. Samtidigt har jag nämnt att restriktionen inte gäller för adverbial i OV-språk, vilket gör att den svårligen kan betraktas som

⁴ Haider kallar sin restriktion för *the Left-Left Constraint* (LLC), då den begränsar vilka adjunkter som får stå till vänster om ett huvud i en fras om inte komplement också står till vänster om huvudet. Restriktionen påminner även om ett mer övergripande syntaktiskt villkor, kallat *the Final-over-Final Condition* (FOFC) (se Sheehan m.fl. 2017 för introduktion och diskussion). FOFC handlar dock primärt om komplement och inte adjunkter, även om Sheehan (2017) försöker förklara begränsningar för adjunkter i NP med en variant av FOFC.

universell. I (6a) tydliggör jag detta med en tysk parallellmening till den engelska i (3b) ovan. Tyska är som bekant ett OV-språk, med objekt och andra verbkomplement placerade före huvudverb, och det går utmärkt att placera ett adverbial med komparationsfras före ett verb.⁵ Det förhåller sig emellertid inte så att en tysk NP kan innehålla en utbyggd adjektivfras med efterställd bestämning – nominalfrasen i (6b) nedan är inte acceptabel (se vidare Haider u.u. avsnitt 2 och 4).

- (6) a. Er hat dieses Problem so präzise wie alle anderen analysiert.
 Han har detta problem lika precist som alla andra analyserat
 b. *eine um Vieles bessere als gedacht Lösung
 en med mycket bättre än tänkt lösning
 Avsedd läsning: 'en mycket bättre lösning än tänkt'

(från Haider u.u. avsnitt 2)

Frågan är varför verbfraser i OV-språk inte lyder under restriktionen, medan vi har exempel från en rad språk, inklusive OV-språket tyska, på att nominalfrasers struktur är begränsade. Haider (u.u.) argumenterar för att skillnaden egentligen inte har att göra med distinktionen mellan VP och NP i sig: adjunkter måste i både NP och VP ha sitt huvudord sist om komplement i den överordnade frasen placeras efter huvudet (jfr även fotnot 5). Däremot får adjunkter föregå den överordnade frasens huvud om komplement också gör det. På så sätt blir konsekvensen för tyska att restriktionen gäller i NP, där komplement är postnominala, men däremot inte i VP där komplement föregår verb.⁶

För engelska gäller att komplement i allmänhet placeras efter huvudet, och samma begränsning finns då i VP och NP. Om adjunkter ska stå före V eller N behöver adjunkten sakna efterställda bestämningar. En konsekvens av Haiders (u.u.) analys är att det i VP inte bara är adverbfraser med komparationsfras vars placering begränsas. En annan frastyp som inte ska kunna placeras

⁵ När jag kallar tyska för ett OV-språk bortser jag från språkets V2-egenskap, och att komplement alltså placeras efter finit verb i huvudsatser. Att tyska i grunden är ett OV-språk är självklart inom generativ syntax, men språktypologer gör inte alltid samma bedömning.

⁶ Att tyska nominal- och verbfraser är olika i detta avseende syns bland annat vid en jämförelse av en VP och motsvarande nominalisering; se (i–ii) nedan från Haider 2013 s. 22.

- (i) Nachrichten empfangen
 meddelanden motta
 (ii) das Empfangen von Nachrichten
 mottagandet av meddelanden

före huvudverbet är prepositionsfraser, då huvudordet per definition inleder adjunkten och alltid åtföljs av en bestämning – rektionen.⁷

Haider (u.u.) menar också att PP-adverbial i typfallet inte kan stå före huvudverbet i engelska. Liknande observationer har gjorts av Jackendoff (1977 s. 73) och Sheehan (2017 s. 148 f.), och Sheehan (2017 s. 149) redovisar exemplen i (7a–b). (7a) är helt acceptabel, där adverbfrasen har en framförståll bestämning. Däremot bedöms satsen som ogrammatisk när en liknande betydelse uttrycks genom en PP i motsvarande position (7b).⁸ Haider (u.u. avsnitt 4) poängterar visserligen att engelska någon gång tycks tillåta PP-adverbial före verb, och ger exemplet i (7c) där adverbialet *at the same time* placeras före huvudverbet. Emellertid bär detta adverbial drag av lexikalisering, och kan analyseras som ett adverbialt idiom snarare än en produktivt bildad PP. Haider (u.u.) antar att detta gäller generellt för (skenbara) prepositionsfraser som kan placeras före ett verb i engelska.

- (7) a. Bill (very) noisily **dropped** the bananas.
 b. *Bill with a crash **dropped** the bananas.
 c. Research has at the same time **come** under increased scrutiny.

Precis som engelska är svenska ett otvetydigt VO-språk, och en direkt följd av restriktionen är att svensk språkstruktur inte ska tillåta mediala PP-adverbial (se även Haider u.u. avsnitt 3). Det är emellertid tveksamt om svenska låter sig infogas i denna beskrivning. I SAG (III s. 491) framhålls visserligen att adverbfraser har en större benägenhet till medial placering än prepositionsfraser, men det antyds inte att skillnaden skulle vara kategorisk.⁹ Inte heller är de mediala PP-adverbial som visades i artikelns inledning (se (1c) och (2a–b) ovan) kandidater för att analyseras som lexikaliserade adverbfraser. Men hur

⁷ En ytterligare prediktion av analysen är förekomsten av språk där restriktionen inte gäller i NP, eftersom komplement i NP kan placeras före N. Ett sådant språk tycks vara polska: se (i) nedan, där adjektivet *wierny* 'trogen' och substantivet *mąż* 'man' separeras av ett komplement till adjektivet:

- (i) wierny swojej żonie **mąż** (Haider u.u. avsnitt 2)
 trogen sin fru man
 'en (mot) sin fru trogen man'

⁸ Men jfr t.ex. Koenenman & Zeijlstra 2017 s. 233 för en annan slutsats om placeringen av PP-adverbial i engelska. Notera även att (7a–b) visar adverbialens placering i förhållande till ett finit och inte infinit verb. Detta är dock i sin ordning, då engelska i ett sådant sammanhang inte har V2-ledföljd.

⁹ Se även Jörgensen 1976 s. 114–116 för några exempel på och kommentarer kring mediala adverbial i olika typer av talspråk från 1960-talet.

olika typer av adverbial faktiskt placeras i svenska är inte fullständigt utrett, och inte heller hur placeringen korrelerar med skillnader mellan tal och skrift. En sådan utredning blir nu fokus i större delen av artikeln. Först ska jag dock klargöra hur jag förstår skillnaden mellan tal- och skriftspråk, och hur de två medierna relaterar till fenomenet grammatik.

1.3 Grammatik i talspråk och skriftspråk

Förhållandet mellan talspråk och skriftspråk kan studeras och diskuteras ur en mängd olika perspektiv. Det är inte min avsikt att i denna artikel bidra med kunskap om de två medierna som sådana, men inledningsvis behöver det beröras vad som kännetecknar tal och skrift. Talspråk utmärks typiskt av att vara spontant, kontextberoende och förgängligt, och i princip alla världens människor tillägnar sig ett talspråk utan några som helst svårigheter (se t.ex. Linell 2005 s. 19–21). Skriftspråk är istället mer planerat, explicit, och även statiskt på så sätt att det inte omedelbart försvinner. Det kan också karaktäriseras som exkluderande: formell undervisning är närmast ett krav för att lära sig behärska mediet, och långt ifrån alla människor har tillgång till det (se t.ex. Linell 2005 s. 21–24 och även Lagerholm 1999 s. 31 ff.). Det går emellertid att diskutera om det är medierna i sig som är centrala i detta sammanhang, vilket jag återkommer till nedan.

En beskrivning av talspråk och skriftspråk kan rimligen göras utan anslutning till en grammatisk teoribildning. Möjligheten till teoretisk obundenhet försvinner emellertid om begreppet grammatik inkluderas i ekvationen – grammatik är ett teoribundet begrepp, och olika teoribildningar tillskriver begreppet olika egenskaper.¹⁰ Min förståelse av grammatik i artikeln är typiskt generativ. Först och främst är då grammatik ett kognitivt (eller mentalt) system, som består av principer för hur språkliga byggstenar får kombineras för att bilda meningsfulla yttranden.¹¹ Systemet är inte kollektivt utan finns i en enskild individs kognition, även om människor som talar samma språk eller dialekt har liknande principer. Slutligen är det centralt att dessa principer inte innehåller information om sådant som frekvens eller användningsområde;

¹⁰ Se t.ex. Lyngfelt, Petzell & Wide 2017 för en introducerande diskussion om hur olika grammatiska teoribildningar förstår sitt kunskapsobjekt.

¹¹ Se t.ex. Chomsky 1986 s. 21–24 eller Lightfoot 2006 s. 7–12 för karaktäristiska och mer utförliga redogörelser av den generativa lingvistikens förståelse av en enskild grammatik, och Newmeyer 1998 kap. 2 för diskussion i relation till andra teoribildningar.

såsom koncist har uttrycks av Lyngfelt, Petzell & Wide (2017 s. 131) blir kunskapsobjektet att definiera vad som är möjligt eller omöjligt givet systemets principer, och inte att karaktärisera vad som är brukligt eller vanligt.

Denna förståelse av grammatik innebär att språkbruk – både tal och skrift – bara innehåller indirekt information om grammatik. Ur språkbruket måste vi extrahera de situationsberoende principer som finns *bakom* användningen. Så långt resulterar inte tankegången i någon principiell skillnad mellan tal och skrift – om en människas skriftspråk följer samma principer som hennes talspråk blir en empirisk fråga. Samtidigt går det ändå att hävda att talspråk har en typ av företräde. En bärande tanke inom generativ grammatik är att en individs grammatik i princip är fullständigt inlärd runt 5-årsåldern (se t.ex. Saxton 2017 s. 59, 271, kap. 8). Tilläggnandet av en grammatik föregår alltså tilläggnandet av en skrivkompetens i en människas liv, och de lingvistiska data ett barn möter i tilläggningsprocessen är talspråkliga. I denna bemärkelse är förhållandet mellan tal och skrift asymmetriskt.

Asymmetrin betyder dock knappast att generativa grammatiker alltid betraktar skriftspråk som ett mer olämpligt material än talspråk i praktiken. Newmeyer (2003, 2013) är möjligen den generativt orienterade grammatiker som diskuterat förhållandet mellan tal och skrift utförligast – och han argumenterar för att tal och skrift nästan alltid skiljer sig åt kvantitativt, snarare än att spontant talspråk saknar mönster som finns i andra kommunikationsformer. Kommunikationsform och kommunikationssituation påverkar vilket språkbruk som används, men inte vilket språkssystem (se även Hellberg 2005).

Newmeyer (2013 s. 79 f.) menar att hans argumentation får stöd av forskning som undersökt syntaktiska skillnader mellan tal och skrift utifrån ett mer renodlat deskriptivt perspektiv. Ett typexempel är Bibers (1988) omfångsrika studie av skillnader mellan talad och skriven engelska, där i princip alla av de över 50 grammatiska mönster som undersöks förekommer mer eller mindre i tal- och skriftspråkliga genrer (jfr även Biber & Conrad 2009). Trots detta är det inte min avsikt att låta Newmeyers resonemang fungera som en teoretisk utgångspunkt i artikeln. Snarare är frågan om användningen av mediala bestämmningar i svenska faktiskt överensstämmer med resonemanget.

När det nu är tydliggjort hur grammatik relaterar till tal och skrift vill jag lätt modifiera mitt förhållningssätt till det sistnämnda begreppspar. Tal och skrift i bokstavlig betydelse är *medier*, men jag antar inte att själva mediet måste vara det mest grundläggande i sammanhanget. Jag kommer även att väga in yttrandens *planeringsgrad*, och utgå från att yttranden kan vara (mer eller mindre) spontana eller planerade. Spontana yttranden används i situatio-

ner utan tid för längre planering, medan planerade yttranden inte är underkastade samma tidspress (jfr t.ex. Linell 2005 s. 28).

Tanken om planeringsgrad får konsekvenser för indelningen av artikelns undersökningsmaterial i olika kategorier. Men planeringsgrad är även centralt på så sätt att en mental grammatik förutsätts vara automatiserad – strukturer i en grammatik ska inte behöva planeras för att kunna användas. Jag utgår från att det finns ett samband mellan planeringsgrad och medium, och att detta hänger ihop med mediernas inneboende egenskaper, men konceptuellt är medium och planeringsgrad olika ting.

2 Material och metod

I detta avsnitt lägger jag ut riktlinjerna för den empiriska undersökningen av mediala bestämningar i svenska. I avsnitt 2.1 motiveras och presenteras undersökningens material, en egenkonstruerad korpus där jag försöker renodla skillnader mellan spontant talspråk och olika typer av skriftspråk. I avsnitt 2.2 beskrivs hur bestämningar identifieras i materialet. Avsnitt 2.3 innehåller klargöranden om de övriga variabler jag tar hänsyn till i analysen.

2.1 Material

Det finns förstås en oöverskådlig mängd potentiellt material för den som vill undersöka placeringen av verbala bestämningar i talad och skriven svenska. När undersökningens premisser nu beskrivs vill jag först klargöra den bakomliggande tanken. Min avsikt är att jämföra placeringen av bestämningar i yttranden som till form och innehåll är just jämförbara – bortsett från att yttranden måste kunna karaktäriseras efter olika grader av planering. Förutom planeringsgrad ska alltså utomspråkliga faktorer hållas så konstanta som möjligt. Tanken bör inom ramen för artikelns syfte vara förståelig, även om undersökningens representativitet för det svenska språksamhället påverkas negativt.

Strävan att renodla faktorn planeringsgrad har lett mig till att analysera yttranden som finns i min personliga sfär och handlar om fotbollsklubben IK Sirius FK (hädanefter Sirius). Valet har flera grunder. För det första förenas yttrandena av ett gemensamt innehållsligt tema, vilket gör att vi i viss mån kan bortse från den komplexa frågan om hur yttrandens innehållsliga teman samspelar med deras form och hur form och innehåll hänger ihop med genrer

eller liknande (jfr t.ex. Biber & Conrad 2009). För det andra innebär valet att en faktor som dialektområde hålls konstant och inte påverkar resultatet (jfr t.ex. Biber 1988 s. 200–202). Fotbollsklubbar är intimt förknippade med ett avgränsat geografiskt område, och Sirius är primärt en angelägenhet för människor från Uppsala med omnejd. Slutligen finns en praktisk anledning: större fotbollsklubbar har ett allmänintresse, och det är enkelt att hitta lämpliga yttranden att analysera som är digitalt och offentligt tillgängliga.

Det undersökta materialet delar jag in i fyra kategorier. I enlighet med diskussionen i avsnitt 1.3 är planeringsgrad och medium avgörande kriterier. Den första kategorin är (*spontant*) *talspråk*, som består av två podcastinspelningar där en spelare från Sirius samtalar med en journalist/supportrar. Större delen av intervjuerna saknar en på förhand bestämd struktur och liknar ett spontant och vardagligt samtal. Den andra kategorin är *spontant skriftspråk*, och består av utdrag från ett digitalt diskussionsforum för supportrar till Sirius. Forumet är interaktivt, innehåller relativt korta yttranden och är öppet för vilken skribent som helst.

Den tredje kategorin innehåller *planerat skriftspråk*. Detta material består av texter som publicerats på Sirius officiella hemsida, som matchreferat, reportageliknande intervjuer med klubbens företrädare och allmän information. Det rör sig alltså om officiell kommunikation, som bör vara skriven av klubbens professionella kommunikatör. Högst sannolikt föregås texterna av mer planering och eftertänksamhet än ett genomsnittligt inlägg på diskussionsforumet.

Slutligen inkluderar jag även en kategori *formell skrift*, som i vissa avseenden står lite vid sidan av det övriga materialet. Beteckningen *formell* implicerar att jag tar hänsyn till mer än planeringsgrad och att det handlar om en medvetet skriftspråklig stil. Kategorin innehåller Sirius officiella stadgar, och det rör sig alltså om en juridisk text med genrespecifik prägel. Textens innehåll skiljer sig också ganska skarpt från övriga kategoriers, även om Sirius är ett genomgående tema. Stadgarna framstår för mig som det rimligaste valet om vi vill inkludera yttranden med en hög grad av formalitet i korpusen.

I tabell 1 nedan visar jag en sammanställning av undersökningens material (se även artikelns bilaga). Hypotesen är att mediala bestämmingar ska vara vanligare i de materialtyper som placeras längre ned i tabellen. Av tabell 1 framgår hur långt det analyserade materialet är, och hur många bestämmingar (mediala och postverbala) som excerperats ur de olika kategorierna. Sammanlagt har jag analyserat 1 046 belägg.

Tabell 1. Undersökningens material.

Kategori	Längd	Antal belägg	Typ av material	Förkortning
Talspråk	ca 60 min	354	Podcast	BSBS/AYS
Spontan skrift	ca 4 600 ord	247	Forumlägg	SF-forum
Planerad skrift	ca 3 300 ord	260	Officiell hemsida	IKS Hem
Formell skrift	ca 3 100 ord	185	Föreningsstadgar	Stadgar

Som synes är materialet mätt i tid eller ord inte särskilt omfattande: verbala bestämningar är tämligen vanliga och ett stort antal kan erhållas i ett litet material (jfr Strand 1988 s. 97). Samtidigt går det kanske att fråga sig om det då inte varit lämpligt (och enkelt) att ta hänsyn till ännu fler belägg. Min bedömning har varit att ett drygt tusental – någorlunda jämt fördelade över tal och tre typer av skrift – ska vara tillräckligt för att upptäcka övergripande tendenser. Mer svårupptäckta skillnader har jag sett som mindre centrala i sammanhanget. En risk finns givetvis i att materialet blir otillräckligt för att upptäcka ovanliga exempel. I avsnitt 4 presenterar jag emellertid kompletterande sökningar efter mediala bestämningar, för att på ett substantiellt sätt kunna diskutera variationens gränser.

2.2 Att identifiera verbala bestämningar

Ur det undersökta materialet har jag excerperat bestämningar till en verbfras som antingen är mediala eller postverbala. Medial placering förstår jag i generativa termer som att bestämningen står före en VP:s huvud, men inte före C – positionen för finita verb i huvudsatser och för subjunktioner i bisatser.¹² I ett satsschema motsvarar detta (position) V, där vi finner infinita verb i huvudsatser och både finita och infinita verb i bisatser (se Josefsson 2009 s. 187 f., jfr SAG IV s. 15, jfr även t.ex. Bjerre m.fl. 2008). Fortsättningsvis kallar jag detta *V-positionen*.

¹² Förutom adverbial i fundamentet utesluter denna princip även s.k. *preverbala adverbial*, en speciell typ av placering där ett adverbial inte står först i en huvudsats men ändå föregår det finita verbet (och åtminstone på ytan ger upphov till V3- och inte V2-ledföljd). Med Brandtler & Håkansson (2017) antar jag att det första adverbialt i exemplet nedan inte står nedanför C:

- (i) Han praktiskt taget grät när han fick se dem.
(Efter Brandtler & Håkansson 2017 s. 12.)

För att konkretisera antagandet visar jag i (8a–b) nedan två exempel från undersökningsmaterialet, ett med postverbal (8a) och ett med medial bestämning (8b). (8a) utgörs av en huvudsats med finit och infinit verb. Eftersom det finita verbet måste stå som andra satsled blir dess placering i förhållande till bestämningen irrelevant. Likväl är bestämningen entydigt postverbal, då det finns ett infinit verb i V-positionen. (8b) utgörs av en bisats, och satsen uppvisar alltså inte V2-ledföljd. Verbet realiseras i V-positionen, och den adverbfras som föregår det finita verbet är entydigt medial.

- (8) a. sen måste dom ju **rensa i hela truppen** (AYS)
 b. att vi offensivt och defensivt tar initiativ (IKS Hem)

Således medräknar jag i undersökningen huvudsatser med infinit verb och samtliga bisatser med relevant verbal bestämning. Även infinitivfraser inkluderar jag genomgående (se (9a) nedan), då det infinita verbet entydigt står i V-positionen (se SAG III s. 563). Slutligen ingår även en rad huvudsatser, där V-positionen inte innehåller ett verb men där det ändå framgår om en bestämning ska räknas som medial eller postverbal: satser med verbpartiklar (9b), bundna predikativ (9c) och NP-objekt (9d). Dessa satsled har sin plats till höger om V-positionen men före postverbala adverbial, och vi ser då indirekt om en bestämning är medial eller postverbal (se vidare SAG III s. 269). Exempelen i (9b–d) innehåller på så sätt entydiga exempel på både mediala och postverbala bestämningar.¹³

- (9) a. nu är de er tur å **lyssna på de** (BSBS)
 b. Sirius tar sig på söndagen klockan 15 an AFC Eskilstuna på Tunavallen (IKS Hem)
 c. En bitter förlust [...] till trots var Blåsvart till stora delar nöjda med insat-
 sen (IKS Hem)
 d. Även IKS styrelse [...] har som kollektiv förslagsrätt på klubbens möten (Stadgar)

Det faktum att jag betraktar NP-objekt som en markör för V-positionen påkallar även en förklaring av vad som är en relevant bestämning i undersökningen.

¹³ Som NP-objekt räknar jag här inte anaforiska pronomen. Sådana pronomen behöver inte stå till höger om V-positionen, utan kan realiseras längre till vänster i satsen genom s.k. *objektskifte* (se t.ex. Holmberg 1999). Satsformade objekt ingår förstås inte heller bland NP-objekten. I svenska och andra språk står de ofta ännu längre högerut i s.k. *extraposition* (se t.ex. Barbiere 2000).

NP-objekt är ju typexempel på (bundna) bestämningar, men det går inte att samtidigt vara en markör för V-positionen och en verbal bestämning i min undersökning (det är så att säga en logisk nödvändighet att ett satsled inte kan stå före eller efter sig själv). Objekt och bundna predikativ är satsled som faller utanför min operationalisering av verbala bestämningar; leden placeras alltså efter huvud verbet i svenska.

Utöver detta har jag emellertid en liberal uppfattning om vad som är en relevant bestämning. Typexemplet är en prepositionsfras eller adverbfras som fungerar som adjunkt, men jag har inledningsvis inte försökt skilja dem från motsvarande komplement. Vidare ingår en rad andra frastyper bland bestämningarna, och i princip har jag inkluderat samtliga led som inte är objekt, exempelvis satsformade adverbial (10a), NP-adverbial (10b) och fria predikativ (10c).

- (10) a. Lite en gåta vad som **har hänt** med MP sedan han var här (SF-forum)
 b. ändå lite högre än vad det **kändes** som ett tag (SF-forum)
 c. när han fint framspelad av Sam Lundholm **kom** ensam mot mål (IKS Hem)

Min ganska vida operationalisering av verbala bestämningar innehåller emellertid ett väsentligt undantag: jag har inte inkluderat bestämningar som består av ettordiga adverbfraser. Detta beror primärt på att vissa adverb helt omarkerat får eller måste föregå V-positionen i både tal- och skriftspråk. Förutom satsadverb gäller detta exempelvis tidsadverb som anger icke-identifierbara tidpunkter, som *ofta* eller *strax* (se SAG III s. 491 f.). Det är heller inte kontroversiellt att anta att ettordiga adverbfraser kan föregå ett huvudverb i VO-språk (jfr Haider u.u. avsnitt 2.), och således faller ettordiga adverbfraser på flera sätt utanför artikelns frågeställningar. Visserligen är det väsentligt att jämföra mediala PP-adverbial med mediala adverbfraser (jfr avsnitt 1.2). Men prepositionsfraser innehåller per definition fler än ett ord, och på så sätt är en jämförelse med flerordade adverbfraser mer rättvis; frågan om bestämningarnas komplexitet blir mindre relevant (jfr Haider u.u. avsnitt 2).

På olika sätt uppstår det i undersökningen tillfällen där ett exempel är tve tydigt i förhållande till excerperingsprinciperna. Bland annat rör detta gränsen mellan flerordsadverbial och lexikaliserade adverb. I det skrivna materialet har jag haft ett grafiskt kriterium, där en fras som skrivs isär också betraktas som flerordad. I talspråksmaterialet har jag bortsett från fraser som oftare skrivs ihop än isär utifrån antal träffar på Google. På så sätt utesluts *ikväll/i kväll* (knappt 8 miljoner/knappt 4 miljoner), medan *i alla fall/i allafall* inkluderas

(knappt 19 miljoner/drygt 3 miljoner). Den stundtals vaga gränsen mellan ett- och flerordsadverbial tas upp igen i avsnitt 3.1.

Det kan även vara svårt att avgöra om ett led ska betraktas som ett attribut i en NP eller som en verbal bestämning. De kursiverade prepositionsfraserna i (11a–b) är syntaktiskt och semantiskt tvetydiga mellan en attributiv och en adverbiell tolkning (jfr SAG III s. 416 f.). I detta fall har jag uteslutit exempel där jag uppfattar en attributiv tolkning som åtminstone lika sannolik som en adverbiell. Varken (11a) eller (11b) ingår i undersökningen.

- (11) a. men ja tycker Ander Christiansen i *Malmö* är väldigt bra (AYS)
 b. kände du **av** kärleken *från fansen*? (BSBS)

Sammanfattningsvis ingår i undersökningen sats- och infinitivfraser med åtminstone *en* bestämning som entydigt står före eller efter V-positionen. Som (relevanta) verbala bestämningar räknar jag en rad typer av led som fungerar som komplement eller adjunkter i VP. Däremot utesluts objekt och bundna predikativ ur kategorin verbala bestämningar i detta sammanhang, då de alltid står efter verbet. Jag har också låtit bli att excerpera ettordiga adverbfraser. Till stor del tar undersökningen fasta på placeringen av flerordsadverbial.

2.3 Övriga variabler

Utöver uppdelningen av materialet efter planeringsgrad har jag kategoriserat excerperade belägg efter tre inomspråkliga variabler. Syftet med detta är att utröna på vilket sätt den syntaktiska kontexten påverkar bestämningars placering – dels möjligheten i sig, dels den kvantitativa fördelningen.

Den första variabeln är bestämningens *frastyp*, och jag använder mig här av en tredelad distinktion. Till att börja med urskiljer jag prepositionsfraser (*PP-bestämningar*) (12a) och bestämningar som innehåller en hel bisats eller infinitivfras (12b), benämnda *CP-bestämningar* efter den generativa grammatikens beteckning *complementizer phrase* (eng. 'subjunktionsfras'). Både PP- och CP-bestämningar har huvudordet först, och ska alltså inte kunna stå medialt enligt Haider (u.u.). Andra frastyper förs till kategorin *övrig*; se t.ex. (12c) där bestämningen består av en NP. Här finner vi de fraser som enligt Haider (u.u. avsnitt 2) får placeras till vänster om V-positionen, må vara att det även här finns fraser där huvudet inte står sist.

- (12) a. sen blev dom jättedåliga efter dom **hade förlorat på Studan** (BSBS) *PP*
 b. att omröstning **skall ske** med slutna valsedlar om röstberättigad så begär (Stadgar) *CP*
 c. Spelar vi **om** den matchen tio gånger vinner vi åtta (IKS Hem) *Övr.*

Vidare är det en självklarhet att ta hänsyn till bestämmningarnas *syntaktiska funktion*. Som påpekats på flera ställen i artikeln råder en skillnad i placeringsmöjlighet beroende på om bestämningen ingår i verbets valens eller ej; komplement ska sällan kunna stå före V-positionen. Att skilja mellan komplement och adjunkter är emellertid en långtifrån enkel uppgift. Som betonas i SAG:s (III kap. 20) beskrivning av adverbial rör det sig inte om diskreta kategorier, utan om en skala där bestämmningar kan vara mer eller mindre bundna till ett verb eller en verbfras.

Jag har i min undersökning förhållit mig till variabeln på så sätt att jag identifierat bestämmningar som tydligt kan ses som bundna till ett verb och kategoriserat dem som *komplement*, i enlighet med SAG:s beskrivning. Fria bestämmningar, och i någon mån inte lika tydligt bundna, har kategoriserats som *adjunkter*.¹⁴ Bestämningen i (13a) nedan är objektliknande och ingår tydligt i verbets valens, och klassificeras följaktligen som komplement. I (13b) finns ett syntaktiskt optionellt omständighetsadverbial, och den kategoriserats alltså som adjunkt.

- (13) a. innan ni **får höra på det** (BSBS) *Komplement*
 b. där Sirius tack vare seger är serieledare (SF-forum) *Adjunkt*

Det går att diskutera om variabeln borde innehålla en mer finfördelad uppdelning, och även om den handlar lika mycket om semantik som syntaktisk funktion. Som exempelvis framgår i SAG (III s. 467 ff., 481) finns ett samband mellan semantik och grad av bundenhet – bland annat har rumsadverbial en större benägenhet att vara bundna än tidsadverbial. Detta kommer jag dock inte att kunna behandla uttömmande i artikeln.

Slutligen undersöks även betydelsen av storleken på en sats slutfält. Beteckningen *slutfält* inbegriper i SAG (IV s. 14 ff.) infinita verb och alla led som står till höger om sådana. Enligt SAG (III s. 444, 491 f.) inverkar slutfält på ledföljden: ett större slutfält i övrigt gynnar medial placering av en bestämning.

¹⁴ Bland adjunkterna ingår även satsadverbial. Satsadverbial består dock vanligen av enkla adverb snarare än flerordade fraser och är därför få i min undersökning (se SAG IV s. 86 f., jfr även Andréasson 2007 angående placeringen av svenska satsadverbial).

Variabeln hänger ihop med informationsstruktur; i SAG (III s. 492) framhålls att bestämmingar inte gärna är mediala om det saknas ett annat led i slutfältet som är informationstyngdpunkt (rema).¹⁵

Variabeln innehåller tre kategorier: *inget slutfält* (i tabeller o.d. betecknat 0), *slutfält med ett ord* (1) och *slutfält med minst två ord* (2+). Min egentliga förståelse av vad som utgör en sats slutfält skiljer sig inte från SAG:s (IV s. 14 ff.), men flera saker behöver klargöras kring hur jag operationaliserar variabeln. För det första bortser jag från verbala led när antal ord i slutfältet räknas, alltså infinita verb och verbpartiklar; SAG (III s. 492) påpekar att inverkan på ledföljden främst handlar om vilka nominala och/eller adverbliella led som finns i slutfältet. För det andra räknar jag inte heller den bestämning vars placering studeras – det är slutfältets storlek om bestämningen står medialt som är av intresse i sammanhanget. På så sätt kategoriseras (14) som ett belägg i kategorin 0, trots att infinit verb och aktuell bestämning står i slutfältet.

(14) den årsavgift som **fastställts** på årsmötet (Stadgar) 0

För det tredje har jag bortsett från ett fåtal ordtyper, av funktionell snarare än lexikal karaktär, i kategoriseringen av slutfältets storlek: artiklar, prepositioner och anaforiska pronomen. Sådana ord bidrar föga till remats tyngd. Exemplet i (15a) förs på så sätt till kategorin 1; bortsett från bestämningen som studeras består slutfältet av en nominalfras med en artikel och ett substantiv, där artikeln alltså inte räknas. (15b) förs till kategorin 2+, då slutfältet innehåller två substantiv (ett huvudord i en NP och en rektion i en PP).

(15) a. däremot var Jalle (...) **en säkerhetsrisk** med flera svåra bolltapp (SF-forum) 1
 b. att den ”yngre” Elm-figuren redan från början **skjutit** giftpilar mot MP (SF-forum) 2+

Sammanfattningsvis operationaliserar jag alltså tre inomspråkliga variabler i den empiriska undersökningen. Givet tidigare forskning (se framförallt SAG III s. 491 f., Haider u.u.) vore det förväntat om medial placering missgynnas av (i) att bestämningen har formen av en CP eller en PP, (ii) att bestämningen

¹⁵ Givet att postverbala bestämmingar kan vara fokuserad information kunde man vänta sig att mediala bestämmingar utgör en informationsstrukturell bakgrund till satsens innehåll. Så är nog ofta fallet, men jag vill låta det vara osagt om detta är en mer allmän egenskap för mediala bestämmingar.

fungerar som komplement och (iii) att slutfältet saknar nominala eller adverbiala led.

3 Kvantitativ analys

I detta avsnitt presenterar jag resultatet från artikelns empiriska undersökning. Jag inleder i avsnitt 3.1 med att presentera andelen mediala bestämningar i de fyra olika materialtyperna. I avsnitt 3.2 visas i vilka sammanhang en bestämning aldrig placeras medialt i materialet, alltså vilka variabler som ger ett kategoriskt utslag. I avsnitt 3.3 analyseras de variabelvärden som innehåller både mediala och postverbala bestämningar.

3.1 Övergripande resultat

I tabell 2 visar jag hur ofta bestämningar placeras medialt i undersökningens material, i förhållande till det sammanlagda antalet mediala och postverbala bestämningar. Resultatet för de fyra materialtyper som identifierades i avsnitt 2.1 särredovisas redan från början.

Tabell 2. Mediala bestämningar i undersökningsmaterialet.

Materialtyp	Antal mediala	Antal mediala och postverbala	Procent mediala
Talspråk	5	354	1
Spontan skrift	16	247	6
Planerad skrift	20	260	8
Formell skrift	24	185	13
Totalt	65	1 046	6

Av tabell 2 framgår att placeringen av bestämningar korrelerar med yttrandenas planeringsgrad på förväntat sätt. Bara 5 av 354 bestämningar (drygt 1 procent) i talspråksmaterialet återfinns i medial position. I skriftspråkskategorierna är mediala bestämningar vanligare – mellan 6 och 13 procent av möjliga fall. Procentvärdena är samtidigt låga, och det är tydligt att postverbala bestämningar är mycket vanligare i alla materialtyper. Det finns inga övertydliga skillnader mellan olika typer av skriftspråk, men den relativa andelen

följer ändå det förväntade mönstret. Mediala bestämningar förekommer i lägst grad i spontant skriftspråk, i något högre grad i planerat skriftspråk och i högst grad i formellt skriftspråk.

Som jag förklarade i avsnitt 1.2 finns det förslag om att ett VO-språk som svenska inte ska tillåta mediala bestämningar om bestämningen inte har sitt huvudord sist (se framförallt Haider u.u.). Svenska data är onekligen problematiska för en sådan generalisering, då exempelvis prepositionsfraser placeras före verb i autentiskt språkbruk och knappast uppfattas som ogrammatiska. Icke desto mindre är det en central fråga att utreda i vilken utsträckning sådana bestämningar påträffas medialt i spontant talspråk.

Undersökningens övergripande resultat ger vid handen att det även i tal-språksmaterialet går att påträffa enstaka mediala flerordsadverbial. Beläggen är så få att de kan redovisas och diskuteras var för sig; se de fem exemplen i (16a–e) nedan:

- (16) a. nu är helt plötsligt dom **med** (AYS)
 b. vi är **just nu ett bättre lag** än va Djurgårn är, äh, för vi är ett lag (BSBS)
 c. de är såna saker som jag känner till slut är, har tippat över (BSBS)
 d. jag sa: jag fick i alla fall göra ett mål (BSBS)
 e. när du fick, i flera matcher i rad nästan, känns det som, säga hejdå (BSBS)

Två av exemplen – (16a) och (16b) – kan utan vidare avfärdas som oproblematiske för den teori som presenteras av Haider (u.u.). Adverbialen utgörs av adverbfraser med huvudordet sist (*plötsligt* respektive *nu*). Även (16c–d) bör vara acceptabla inom ramen för Haiders (u.u.) restriktion.¹⁶ Både *till slut* och *i alla fall* har kategoriserats som prepositionsfraser – det är vanligare att orden skrivs isär än att de skrivs ihop (jfr avsnitt 2.2). Men deras betydelse är inte helt kompositionell och dessutom förekommer stavningarna *tillslut* och *iallafall* som varianter. Det är alltså tämligen tydligt att båda bestämningarna kunde förstås som lexikaliserade adverbfraser.

Återstår exemplet i (16e). I detta fall rör det sig om en komplex PP, som under inga omständigheter kan ses som en lexikaliserad adverbfras. Trots detta finns tecken på att exemplet är speciellt. Bestämningen uttalas med en kort men tydlig inledande och efterföljande prosodisk paus, vilket markeras ortografiskt med komman. Som t.ex. Ernst (2002 s. 14 f.) observerar är det tydligt att adver-

¹⁶ Adverbialen *till slut* i (16c) analyserar jag som tillhörande en satsfläta, där subjektet *såna saker* är utflyttat från en bisats med struket *att*. Analysen bör inte vara kontroversiell, även om det kan vara svårt att lägga märke till strukturen med en gång.

bial som inte är prosodiskt integrerade i satsen har friare placeringsmöjligheter än andra adverbial (se även Haider u.u., Andréasson 2007 s. 49 f.).¹⁷ Sannolikt beror detta på att de inte är integrerade i den syntaktiska strukturen på samma sätt som prosodiskt ommarkerade bestämningar, utan ska betraktas som parentetiska inskott.¹⁸ I så fall utgör inget av exemplen i (16) ovan ett problem för Haiders (u.u.) förslag.

Att talspråksmaterialet saknar relevanta belägg på mediala bestämningar betyder förstås inte att de med nödvändighet är ogrammatiska i svenska. Till denna fråga återkommer jag i avsnitt 4. Det är dock intressant att alla 354 bestämningar i talspråksmaterialet följer den restriktion jag redogjorde för i avsnitt 1.2. När jag nu går över till att analysera i vilka syntaktiska kontexter bestämningar står medialt gör jag det uteslutande i skriftspråksmaterialen – talspråket innehåller inte tillräckligt med variation för att analyseras kvantitativt.

3.2 Kategoriska variabler

I avsnitt 2 identifierade jag fyra variabler som kunde tänkas påverka bestämnings placering. Den mest centrala variabeln var materialets planeringsgrad, och skillnaden mellan talspråk och olika typer av skrift diskuterades i föregående avsnitt. De tre övriga variablerna avsåg bestämningarnas frastyp, syntaktiska funktion och slutfältets längd.

Bland de tre övriga variablerna finns två värden där jag inte alls kunnat belägga mediala bestämningar. Om bestämningen utgörs av en bisats eller infinitivfras (CP-bestämningar) eller fungerar som komplement är placeringen alltid postverbal i mitt undersökningsmaterial. Detta framgår av tabell 3, där jag redovisar andelen mediala bestämningar efter variablerna frastyp och syntaktisk funktion. För frastyp har jag slagit ihop PP-bestämningar med övriga, eftersom medial placering påträffas med båda värdena.

¹⁷ Se även SAG:s (IV s. 438–440, 452 f.) redogörelse av s.k. mediala annex, vilket dock är en vidare kategori än adverbial som utgör parentetiska inskott.

¹⁸ Ytterligare en omständighet kan anföras som talar för att exemplet i (16e) är speciellt. Bestämningen placeras mellan finit och infinit verb, trots att det rör sig om en bisats och inte en huvudsats. Givet att det inte är en inbäddad V2-sats är det ovanligt att placera prosodiskt integrerade adverbial mellan två verb som båda kvarstår i VP i svenska, även om det någon gång förekommer (se Sangfelt 2022 s. 261 f.).

Tabell 3. Variabelvärden där mediala bestämningar saknas samt övriga värden.

Variabel	Värde	Andel mediala	Procent
Frastyp	CP	0/66	0
	PP + övrig	60/622	10
Syntaktisk funktion	Komplement	0/174	0
	Adjunkt	60/518	12

Anm. Talspråksmaterialet uteslutet.

Både CP-bestämningar och komplement utgör en minoritet av beläggen inom sina respektive variabler. I ljuset av tabell 3 tycks det likväl sannolikt att CP-bestämningar och komplement starkt missgynnar medial placering. I materialet återfinns 174 komplement, ganska precis en fjärdedel av beläggen. Trots detta placeras samtliga postverbalt, medan 60 adjunkter är mediala. De 66 CP-bestämningarna utgör visserligen bara en knapp tiondel av alla belägg, men det står ändå bortom rimligt tvivel att de inte gärna placeras medialt. Att komplement och CP-bestämningar uppför sig på detta sätt är i linje med förväntningarna.¹⁹

3.3 Icke-kategoriska variabler

I de två föregående avsnitten har vi sett att mediala bestämningar knappt förekommer alls i talspråksmaterialet, och att jag i skriftspråksmaterialet varken hittat bestämningar som är satsformade eller fungerar som komplement. Slutatsen tillåter oss att närmare analysera hur ofta en bestämning placeras medialt, när medial placering på ett tydligt sätt är en möjlighet. I tabell 4 nedan visar jag hur ofta icke-satsformade adjunkter står medialt i spontant, planerat respektive formellt skriftspråk. De 229 bestämningar i skriftspråksmaterialet som är CP-formade och/eller fungerar som komplement är alltså uteslutna i tabellen.

¹⁹ Notera även att CP-bestämningar och komplement nästan aldrig missgynnar medial placeringen genom samverkan. CP-komplement faller huvudsakligen utanför excerperingsprinciperna, då dessa typiskt är satsformade objekt. Visserligen finns några belägg i tabell 3 som både ingår bland CP-bestämningar och komplement – en PP med CP-formad rektion räknas som CP-bestämning – men de är bara 7 till antalet.

Tabell 4. Icke-satsformade adjunkter i skriftspråksmaterialen.

Materialtyp	Antal mediala	Antal mediala och postverbala	Procent mediala
Spontan skrift	16	161	10
Planerad skrift	20	181	11
Formell skrift	24	117	21
Totalt	60	459	13

Resultatet i tabell 4 indikerar att mediala bestämningar är ungefär lika ovanligt i spontan (10 procent) som i planerad skrift (11 procent), men vanligare i formellt skriftspråk (21 procent). Resultatet liknar det där alla bestämningar inkluderades, och det blir nu ännu tydligare att formell skrift är kategorin som utmärker sig med en högre andel mediala bestämningar (jfr tabell 2). Givetvis gäller att en annan typ undersökning skulle behöva genomföras för att mer precist kunna uttala sig om andelen mediala bestämningar i olika typer av språkbruk. Men om min undersökning kan sägas antyda något är det att tal-språk å ena sidan och formell skrift å den andra utmärker sig med en mycket låg respektive klart högre andel mediala bestämningar medan spontan och planerad skrift befinner sig däremellan utan någon tydlig inbördes skillnad.

Låt oss slutligen beakta de inomspråkliga variabelvärdena med variation mellan medial och postverbal placering. I tabell 5 visar jag hur vanligt det är med mediala bestämningar givet frastypen (CP-bestämningar exkluderade) respektive slutfältets storlek.

Tabell 5. Variabelvärden med mediala bestämningar.

Variabel	Värde	Andel medial	Procent mediala
Frastyp	PP	49/394	12
	Övrig	11/65	17
Slutfält	0	4/84	5
	1	12/105	11
	2+	44/270	16

Anm. Talspråksmaterialet uteslutet.

Vad beträffar frastyp tycks medial position något ovanligare om bestämningen är PP-formad. Prepositionsfraser är i materialet mediala vid 12 procent av möjliga fall, medan kategorin övrig (huvudsakligen adverbfraser och nominalfraser)

ser; jfr avsnitt 2.3) har ett motsvarande procentvärde på 17. Det mest anmärkningsvärda med resultatet är emellertid att differensen är så liten. Haiders (u.u.) restriktion föreskriver för VO-språk en kategorisk skillnad i grammatikalitet mellan mediala prepositionsfraser och adverbfraser. Någon sådan skillnad kan inte skönjas i tabell 5.

För variabeln slutfält ser vi ett möjligt samband med medial placering. Bestämningar är mediala i 16 procent av möjliga fall om slutfältet innehåller minst två ord, i 11 procent av möjliga fall om det innehåller ett ord och i bara 5 procent av fallen om ett slutfält saknas. Resultatet är inte förvånande, utan i linje med SAG:s (444 f., 492) resonemang om att adverbial hellre placeras medialt om ett annat nominalt eller adverbialt led i slutfältet utgör satsens rema.

Bland de fyra mediala bestämningarna utan slutfält finns också några som inte är exempel på produktivt bildade prepositionsfraser. En bestämning är en adverbfras, och det finns två belägg där en PP är mer eller mindre lexikaliserad (*i princip, i övrigt*). Man kunde på så sätt diskutera om även slutfält ger ett närmast kategoriskt utslag, men min undersökning tyder nog ändå på att ett tomt slutfält är en mindre betydelsefull faktor än om bestämningar fungerar som komplement eller är satsformade. Det återstående exemplet visar jag i (17) nedan, där bestämningen är koordinerad och andrakonjunkten består av en PP.

- (17) när revisor eller minst en tiondel av klubbens röstberättigade medlemmar skriftligen och med angivande av skälet till extra årsmöte så begär (Stadgar)

Det sammantagna intrycket av min undersökning är att den ger stöd åt en rad av de iakttagelser som görs i SAG:s (III kap. 20) beskrivning av adverbial. Adverbfraser förekommer sannolikt i högre grad före V-positionen än prepositionsfraser, och medial placering gynnas av ett större slutfält. Komplement och CP-bestämningar står uteslutande efter verb, och resultatet lämnar öppet för diskussion om komplement och CP-bestämningar överhuvudtaget förekommer medialt i svenska, oavsett materialets planeringsgrad. Men som mest intressant i sammanhanget framstår alltså frågan om mediala bestämningars korrelation med tal och skrift, och i förlängningen frågan om deras förekomst i en mental grammatik. Mot dessa frågor vänder vi blicken i kommande avsnitt.

4 Diskussion

I detta avsnitt behandlas den övergripande frågan om mediala bestämmingarnas förekomst i talspråk och i mentala grammatiker. I avsnitt 4.1 diskuterar jag om det verkligen finns en kategorisk avsaknad av mediala PP-adjunkter i talspråk. Min slutsats blir att så *inte* är fallet, och i avsnitt 4.2 ställs frågan vad detta innebär för bestämmingarnas förekomst i en grammatik.

4.1 Mediala PP-adjunkter i svenskt talspråk

Den empiriska undersökningen som presenterades i avsnitt 3 gav vid handen att mediala PP-adjunkter inte påträffades i talspråksmaterialet. Jag bortser från sådana som sannolikt är lexikaliserade eller utgör parentetiska inskott. Givet resultatet skulle det alltså gå att ställa upp en hypotes om att svenskt talspråk saknar mediala bestämmingar där huvudordet inte står sist, i linje med Haiders (u.u.) restriktion.

Jag har emellertid svårt att se hypotesen kunna upprätthållas vid ett mer riktat sökande efter mediala adverbial i svenskt talspråk. Som ett första steg för att hitta talspråksexempel har jag genomlyssnat två sändningar av SVT:s nyhetsprogram *Aktuellt* från början av april 2020, och bland annat funnit exemplen i (18a–d). Det bör påpekas att delar av programmet innehåller uppläst skrift, men alla exempel är yttrade av personer som intervjuas och av allt att döma inte har lång tid att planera vilka syntaktiska mönster de använder.

- (18) a. då vill ja inte sitta här å i detalj **berätta** om de (Aktuellt 1 april 2020)
 b. vi närmar oss me raska steg **ett tak** (Aktuellt 2 april 2020)
 c. vi har ju sen 10 mars **haft** besöksförbud (Aktuellt 2 april 2020)
 d. vi förändrar varje da **mer** än va vi har gjort på flera år (Aktuellt 1 april 2020)

Möjligen finns drag av lexikalisering för bestämningen i *detalj* (18a), men *me raska steg* (18b) eller *sen 10 mars* (18c) kan väl knappast vara något slags dolda adverbfraser. (18d) innehåller en adverbial nominalfras som medial bestämning, en typ jag inte påträffade i huvudundersökningens talspråksmaterial (se avsnitt 3.1).

En mer allmän invändning mot exemplen ovan vore att de inte representerar *spontant* talspråk, utan att situationen i sig implicerar formalitet och i någon mån planering. Och visst är det väl så att yttrandena i ett talspråkligt forma-

litetskontinuum ska placeras nära den formella polen. Men i själva verket är det också fullt möjligt att hitta vittnesgilla exempel på mediala bestämningar i informella sammanhang: följande fyra satser är yttrade i vardagliga situationer (VS = vardagligt samtal) och innehåller mediala PP-adjunkter.²⁰

- (19) a. de där lagget har successivt under terminen gått ner (VS 8 november 2020)
- b. de är möjligt att ja efter en promenad skulle kunna tänka mej å kolla på film (VS 20 november 2020)
- c. ja har i hela mitt liv varit så jävla anti elevkårerna (VS 3 maj 2021)
- d. ja har under kvällen fått en ny mix som ja måste lyssna på (...) (VS 30 november 2020)

Givetvis visar inte dessa exempel att mediala PP-adjunkter med nödvändighet ingår i alla levande svenskers mest spontana språkbruk. Men exemplen bör få oss att tvivla ytterligare på om det föreligger en skillnad i möjligheten till medial placering, om vi jämför adverb- och prepositionsfraser i svenskt talspråk. Ju större material som inkluderas, desto mer framstår det som en fråga om frekvens och inte om möjlighet.

4.2 Mediala bestämningar i en mental grammatik

De data jag presenterat i avsnitt 3 och 4.1 innehåller möjligen inget entydigt svar på frågan om mediala PP-adjunkter ingår i svenskers mentala grammatik. Å ena sidan noterade jag att det talspråksmaterial som undersökts systematiskt i artikeln inte innehåller några klara motexempel till den av Haider (u.u.) föreslagna restriktionen, där PP-adjunkter inte får placeras före verb i VO-språk. Å andra sidan syns ingen tydlig skillnad mellan prepositions- och adverbfraser i skriftspråksmaterialet. Jag har i föregående avsnitt också argumenterat för att mediala PP-adjunkter är fullt möjliga att påträffa i spontant talspråk utanför huvudundersökningen. Som ett argument för att mediala PP-adjunkter finns i en grammatik kan vi även anföra att de uppfattas som grammatiska (jfr artikelns inledning).

Sammantaget tycks det mig som att Haiders (u.u.) restriktion skapar fler problem för beskrivningen av det svenska språket än den bidrar med nya insikter. Distinktionen mellan prepositionsfraser och adjunkter som avslutas med ett adverb verkar inte avspegla en grammatisk skillnad – även om adverbfraser

²⁰ Exempelen är yttrade av personer i 25-årsåldern, som bor i och kommer från Uppsala eller Stockholm.

kan ha en något större benägenhet att stå medialt. På så sätt blir svenska ett VO-språk som gör skillnad mellan adjunkter i nominalfraser och i verbfraser: adjunkter i en NP måste ha sitt huvudord intill nominalfrasens huvudord, men inte adjunkter i verbfraser (jfr avsnitt 1.2). Den som vänder sig emot en sådan slutsats behöver rimligen klargöra varför mediala PP-adverbial i svenska inte vore relevant evidens i frågan.

Givet denna slutsats blir det även rimligt att generalisera påståendet och säga att möjligheten till medial placering inte bara gäller prepositionsfraser, utan även andra adjunkter med huvudord som inte står sist i frasen. I avsnitt 1.2 nämnde jag att Haider (u.u.) bland annat motiverar sin restriktion med att adverbfraser i engelska inte kan innehålla en komparationsfras före verbet. Vid ett tillfälle säger han (avsnitt 4) att detta även gäller svenska – och karaktäriserar exemplet i (20a) som ogrammatiskt om komparationsfrasen *som oss* placeras mellan adverb och particip. Detta är emellertid inte en bedömning jag delar; även om ledföljden inte är den omarkerade tycks mig exemplet acceptabelt.²¹ Jag tror inte heller att mediala satsformade adjunkter nödvändigtvis är ogrammatiska. Jag påträffade inte några sådana exempel i min undersökning (se avsnitt 3.2), men de är fullt möjliga att hitta i ett större material. Se t.ex. (20b–c), där två CP-adjunkter placeras medialt i autentisk skrift. Exempelen är påträffade vid en riktad sökning i Språkbankens korpusverktyg Korp (Borin, Forsberg & Roxendal 2012).

- (20) a. Hon var lika djupt som oss **sårad** över hans tystnad (Haider u.u avsnitt 4; min bedömning)
 b. [...] det gör jag mer för att jag sedan jag var 23 **haft** gråa hårstrån (Bloggmix 2004)
 c. Han säger [...] att han innan han kom till förvaret **kunde uppleva** det två gånger i månaden (Bloggmix 2005)

Således tvivlar jag på att frastyp inverkar på själva möjligheten till mediala bestämningar i svenska. Givetvis går det att diskutera om slutsatsen är generellt giltig, eller om dess omfångsanspråk snarare handlar om en undergrupp av de grammatiker vi kallar för svenska. För den undergrupp jag har fog för att uttala mig om menar jag dock att den grammatiska principen inte tar hänsyn till frastyp, och dessutom avspeglas på samma sätt i tal och skrift.

²¹ Det framgår inte varifrån Haider fått exemplet, eller vem som bedömer. Jag har låtit ett fåtal L1-talare (och lingvister) ge satsen en grammatikalitetsbedömning – och intressant nog är svaren varierande. Vissa uppfattar exemplet som fullt acceptabelt om än klumpigt, medan andra inte accepterar ledföljden fullt ut.

Jag vill här notera att min slutsats är i linje med det förhållningssätt till grammatik, talspråk och skriftspråk som Newmeyer (2013) argumenterar för: det är i allt väsentligt samma grammatik som kommer till uttryck i båda medierna (se avsnitt 1.3). Samtidigt följer det knappast av min studie att det alltid är på detta sätt det fungerar. Min diskussion om talspråk, skriftspråk och grammatik behöver inte heller ses som uttömmande för mediala bestämningar i modern svenska.

I studien har jag fokuserat på om frastyp ger upphov till en distinktion i grammatikalitet – detta är ju vad Haiders (u.u.) restriktion handlar om. Men det kunde även vara intressant att mer utförligt diskutera liknande frågor utifrån syntaktisk funktion. I avsnitt 3.2 visades att alla komplement i huvudundersökningen placerades efter och inte före V-positionen, och redan i inledningen klargjordes att mediala PP-komplement vanligen uppfattas som ogrammatiska i svenska. Men som SAG (III s. 444–446) framhåller finns det kontexter där principen är mindre tydlig. I (21a) visas ett exempel från SAG (III s. 444); ett rumsadverbial som i min undersökning hade kategoriserats som ett komplement står här medialt. Att exemplet uppfattas som möjligt hänger emellertid ihop med att det finns ett mer bundet och komplext led i slutfältet, i detta fall ett NP-objekt. Som visas i (21b) är exemplet inte alls grammatiskt om objektet topikaliseras.

- (21) a. Prästen hade på bordet **lagt** en stor svart bok.
b. *En stor svart bok hade prästen på bordet **lagt**.

Hur distinktionen mellan komplement och adjunkter ska infogas i analysen är för mig inte självklart. För det första är det i sig inte helt lätt att förstå vad som möjliggör medial placering av ett led vi vanligen kategoriserar som ett komplement. För det andra går det även här att fråga sig om det finns en överensstämmelse mellan tal och skrift. I SAG (III s. 444) poängteras att exempel som i (21a) i ännu mindre grad än motsvarande adjunkter är talspråkliga. Detta kunde antyda att min slutsats om förhållandet mellan grammatik och språkligt medium inte med nödvändighet låter sig överföras till andra mönster, åtminstone inte utan vidare analys.

Som avslutande diskussionspunkt vill jag framhålla att det vore intressant att även kunna ta hänsyn till mediala adverbial i barnspråk, för att komma ännu längre i frågan om skriftspråkspräglade mönsters förekomst i en grammatik. I avsnitt 1.3 påpekades att en individs grammatik väsentligen ska vara fullständig vid 4–5 årsåldern, alltså före det att en skriv- och läskompetens

tillägnas. Men följer det av detta att mediala PP-adjunkter måste ha lärts in (och kanske till och med produceras) av barn i 5-årsåldern, för att vi ska kunna betrakta dem som automatiserade? Å ena sidan är det ju precis detta vi väntar oss i typfallet för automatiserade syntaktiska mönster. Å andra sidan framstår det som ett tämligen starkt påstående att inga mönster kunde automatiseras efter 5-årsåldern.²²

I sammanhanget ska det sägas att Platzack (2003 s. 144–146) observerat att mediala flerordsadverbial inte påträffas i en mindre korpus med barnspråk – och faktiskt inte heller i det barntillvända språket hos föräldrarna i korpusen (s. 139). Samtidigt förblir det förstås osäkert om vidare studier skulle visa på samma sak, och det är heller inte helt klart hur många belägg på postverbala flerordsadverbial icke-förekomsten faktiskt jämförs med (se även s. 151–153). Att i framtiden undersöka i vilken ålder – och i vilket medium – barn börjar använda ett skriftspråkspräglad syntaktiskt mönster som mediala adverbial kunde onekligen leda till nya insikter om sambandet mellan talspråk, skriftspråk och grammatik.

5 Avslutning

Jag har i denna artikel undersökt placeringen av adverbial i svenska, med speciellt fokus på skillnaden mellan spontant talspråk och olika typer av skriftspråk. Analysen har utmynnat i att grammatiken inte tycks begränsa vilka frastyper som får placeras före huvudverb, och att skillnaden mellan tal och skrift handlar om frekvens och inte om möjlighet. Detta har även fått mig att ifrågasätta den restriktion mot vissa mediala adverbial i VO-språk som Haider (u.u.) föreslår. Min studie leder knappast till en lösning av hur förhållandet mellan talspråk, skriftspråk och grammatik i allmänhet fungerar. Men den bidrar med ett förhållningssätt, där det allmänna problemet låter sig angripas utifrån ett givet syntaktiskt mönster.

²² Det finns i allmänhet en mycket större mängd forskning om barns språkutveckling upp till 5-årsåldern än om utvecklingen därefter (se t.ex. Saxton 2017 s. 271). Det vore knappast konstigt om det fanns nya insikter att vinna om syntaktisk utveckling hos barn i tidig skolålder.

Litteratur

- Andréasson, Maia, 2007: Satsadverbial, ledföljd och informationsdynamik i svenskan. (Göteborgsstudier i nordisk språkvetenskap 7.) Diss. Göteborg: Institutionen för svenska språk, Göteborgs universitet.
- Barbiers, Sjef, 2000: The Right Periphery in SOV languages: English and Dutch. I: Peter Svenonius (red.): The Derivation of OV and VO. Amsterdam: John Benjamins. S. 181–218.
- Biber, Douglas, 1988: Variation across Speech and Writing. Cambridge: Cambridge University Press.
- Biber, Douglas & Conrad, Susan, 2009: Register, Genre and Style. (Cambridge textbooks in linguistics.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Bjerre, Tavs, Engels, Eva, Jørgensen, Henrik & Vikner, Sten, 2008: Points of Convergence between Functional and Formal Approaches to Syntactic Analysis. I: Working Papers in Scandinavian Syntax 82. S. 131–166.
- Borin, Lars, Forsberg, Markus & Roxendal, Johan. 2012. Korp – The Corpus Infrastructure of Språkbanken. I: Proceedings of LREC 2012. Istanbul: ELRA. S. 474–478.
- Brandtler, Johan & Håkansson, David, 2017: V2 eller V3? Om preverbal placering av adverbial i svenskan. I: Norsk lingvistisk tidsskrift 35(1). S. 11–26.
- Chomsky, Noam, 1986: Knowledge of Language: Its nature, origin and use. New York/Westport, Connecticut/London: Praeger.
- Delsing, Lars-Olof, 1993: The Internal Structure of Noun Phrases in the Scandinavian Languages: A comparative study. Diss. Lund: Department of Scandinavian languages, Lund University.
- Dowty, David, 2003: The Dual Analysis of Adjuncts/Complements in Categorical Grammar. I: Ewald Lang, Claudia Maienborn & Cathrine Fabricius-Hansen (red.): Modifying Adjuncts. Berlin: Mouton de Gruyter. S. 33–66.
- Dryer, Matthew S., 1992: The Greenbergian Word Order Correlations. I: Language 68. S. 81–138.
- Ernst, Thomas, 2002: The Syntax of Adjuncts. (Cambridge studies in linguistics 96.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Greenberg, Joseph, 1963: Some Universals of Grammar with Particular Reference to the Order of Meaningful Elements. I: Joseph Greenberg (red.): Universals of Language. London: The MIT Press. S. 73–113.
- Haider, Hubert, 2013: Symmetry Breaking in Syntax. (Cambridge studies in linguistics 136.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Haider, Hubert, under utgivning: The Left-Left Constraint – A Structural Constraint on Adjuncts. Utkommer i: Ulrike Freywald, Simon Horst & Stefan Müller (red.): Headedness and/or Grammatical Anarchy? Berlin: Language Science Press.
- Hellberg, Staffan, 2005: SAG och samtalet. I: Språk och stil NF 15. S. 193–195.
- Holmberg, Anders, 1999: Remarks on Holmberg's Generalization. I: Studia Linguistica 35(1). S. 1–39.

- Jackendoff, Ray, 1977: *X-bar Syntax: A study of phrase structure*. (Linguistic inquiry monographs 2.) Cambridge, MA: The MIT Press.
- Josefsson, Gunlög, 2009: *Svensk universitetsgrammatik för nybörjare*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Jørgensen, Nils, 1976: *Meningsbyggnaden i talad svenska*. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap C7.) Lund: Studentlitteratur.
- Koenenman, Olaf & Zeijlstra, Hedde, 2017: *Introducing Syntax*. (Cambridge introductions to language and linguistics.) Cambridge: Cambridge University Press.
- Lagerholm, Per, 1999: *Talspråk i skrift: Om muntlighetens utveckling i svensk sakprosa 1800–1997*. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap A 54.) Diss. Lund: Institutionens för nordiska språk, Lunds universitet.
- Lightfoot, David, 2006: *How New Languages Emerge*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Linell, Per, 2005: *The Written Language Bias in Linguistics: Its nature, origins and transformations*. (Routledge advances in communication and linguistic theory 5.) New York: Routledge.
- Lyngfelt, Benjamin, Petzell, Erik M. & Wide, Camilla, 2017: *Forskning om språkssystemet – olika traditioner med olika syften*. I: David Håkansson & Anna-Malin Karlsson (red.): *Varför språkvetenskap? Kunskapsintressen, studieobjekt och drivkrafter*. Lund: Studentlitteratur. S. 129–152.
- Newmeyer, Frederick J., 1998: *Language Form and Language Function*. Cambridge, MA/London: The MIT Press.
- Newmeyer, Frederick J., 2003: *Grammar is Grammar, and Usage is Usage: I: Language 79(4)*. S. 682–709.
- Newmeyer, Frederick J., 2013: *Goals and Methods of Generative Syntax*. I: Marcel den Dikken (red.): *The Cambridge Handbook of Generative Syntax*. Cambridge: Cambridge University Press. S. 61–92.
- Platzack, Christer, 2003: *The Verb Phrase I: Gunlög Josefsson, Christer Platzack & Gisela Håkansson (red.): The Acquisition of Swedish Grammar*. (Language acquisition and language disorders 33.) Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins. S. 135–154.
- SAG = Telemann, Ulf, Hellberg, Staffan & Andersson, Erik, 1999: *Svenska Akademiens grammatik I–IV*. Stockholm: Norstedts Ordbok.
- Sangfelt, Adrian, 2022: *VP Word Order Variation and Verbal Clusters in Late Modern Swedish*. I: Ida Larsson & Erik M. Petzell (red.): *Morphosyntactic Change in Late Modern Swedish (Open Germanic linguistics 2.)* Berlin: Language Science Press. S. 239–275.
- Saxton, Matthew, 2017: *Child Language: Acquisition and development*. 2nd edition. Los Angeles: Sage.
- Sheehan, Michelle, 2017: *The Final-over-Final Condition and the Head-Final Filter*. I: Michelle Sheehan, Theresa Biberauer, Ian Roberts & Anders Holmberg (red.): *The Final-over-Final Condition: A syntactic universal*. (Linguistic inquiry monographs 62.) Cambridge, MA: The MIT Press. S. 121–150.

- Sheehan, Michelle, Biberauer, Theresa, Roberts, Ian & Holmberg, Anders, 2017: *The Final-over-Final Condition: A syntactic universal*. (Linguistic inquiry monographs 62.) Cambridge, MA: The MIT Press.
- Strand, Hans, 1988: *Metodproblem i samband med kvantitativa stilstudier*. I: Jan Svensson (red.): *Nordistiken som vetenskap: Artiklar om ämnets historia, teorier och metoder*. Lund: Studentlitteratur. S. 92–119.

Undersökningsmaterial

- AYS = Podcasten *Are you Sirius?* Producerad av Upsala Nya Tidning. De första 30 minuterna av avsnitt 129: *Kim Skoglund* har analyserats, publicerad 2019-10-02. Tillgänglig på <https://areyousirius.libsyn.com> [Kontrollerad 2022-02-22.] Avsnittet består av en intervju med en (f.d.) spelare i IK Sirius FK. Enbart spelarens yttranden är analyserade, då spelaren men inte intervjuaren är uppvuxen i Uppsala med omnejd.
- BSBS = Podcasten *Blåsvarta Baksmällan*. Producerad av supportrar till IK Sirius FK. De första 30 minuterna av avsnitt 157: *Niklas Busch Thor* har analyserats, publicerad 2017-11-30. Tillgänglig på <https://blasvartabaksmallan.com> [Kontrollerad 2022-02-22.] Avsnittet består av en intervju med en spelare i IK Sirius FK. Både spelarens och intervjuarnas yttranden är analyserade, då alla är uppvuxna i Uppsala med omnejd.
- IKS hem = IK Sirius FK:s officiella hemsida. Tillgänglig på <https://www.siriusfotboll.se> [Kontrollerad 2022-02-22.] Samtliga nyheter publicerade mellan 2019-10-25 och 2019-11-17 har analyserats.
- SF-forum = Digitalt diskussionsforum för supportrar till IK Sirius FK på hemsidan svenskafans.com. Tillgängligt på <https://www.svenskafans.com/sirius/forum/> [Kontrollerad 2022-02-22.] Samtliga inlägg av supportrar till IK Sirius FK som skrevs mellan 2019-11-01 och 2019-11-03 har analyserats.
- Stadgar = Officiella stadgar för IK Sirius FK. Tillgängliga på <https://www.siriusfotboll.se/om-ik-sirius/dokumentbank/> [Kontrollerade 2022-02-22.] Stadgarna har analyserats i sin helhet.